

Anul III. Budapesta, 1. Iulie st. v. 1904.

Nrul 12—13.

VCEA FĂRVI

Abonament:

Pe un an ... 12 cor. Pe 1/2 an ... 6 cor.
Un număr ... 1 cor.

6185

SUMARUL:

De la noi	<i>Nic. Otavă</i>	Mănăstirea Putna (legendă)	<i>T. Kirileanu.</i>
Ștefan-cel-Mare	<i>Moș-Neagu.</i>	Închinare	<i>H. Petra-Petrescu</i>
Dascălul Irimia	<i>M. Sadovean.</i>	Foi răzlețe: Istoria lui Ștefan-	
Oda lui Ștefan-cel-Mare ..	<i>V. Bumbac.</i>	cel-Mare de N. Iorga ...	<i>T.</i>
Luptele lui Ștefan-cel-Mare	<i>A. Lăpedatu.</i>	Aniversarea	
Poezii scrise din prilejul ani-		Cronică și notițe. — Cărți și reviste. — Ilu-	
verserii		strații.	

AVIS.

Aducem la cunoștința On. cetitori, cari nu și-au achitat încă abonamentul, că în curînd o să le trimitem chitanțe de încassare prin poștă. I rugăm respectuos să binevoiască a le achita, pentru a nu periclita existența revistei noastre pe care o susținem cu multă trudă, și mari greutateți.

Pe vechii abonați i rugăm să binevoiască a-și reînoui abonamentul, comunicînd adresa exactă, pentru a se evita pe viitor ori-ce neregularități.

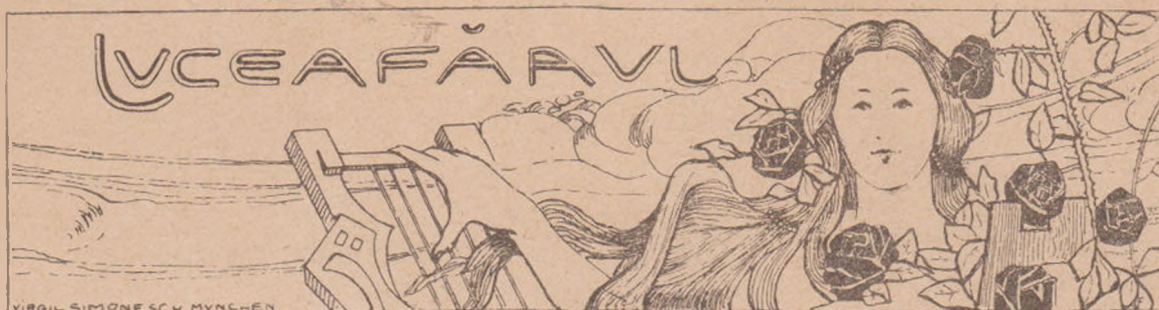
Editura «Luceafărului.»

ABONAMENT:

Abonamentul se plătește înainte! Pe un an: 12 cor.; pe $\frac{1}{2}$ an: 6 cor. Pentru învățători, preoți săraci și studenți, : numai pe un an: 7 cor. În România: un an: 16 lei; $\frac{1}{2}$ an: 8 lei. Pentru preoți învățători și studenții din România, numai pe un an 12 lei. Un număr 50 bani, în România: 65 bani.

Autorii, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiunilor, sînt rugați a ne trimite cîte un exemplar. Rugăm în deosebî pe autorii din România.

70 Iul. 1971

DE LA NOI.

*Cu fruntea 'n țărână plingînd azi ne vezi
Din slavă, cerescule soare,
Rugămu-ne ție; azi sufletul nostru
Tu lasă-l departe să zboare.
Trimite și vîntul, pribeagul drumeț,
El craînicul bolții albastre,
Să ducă departe pe aripa lui
Cuvîntul strigărilor noastre.*

*Acolo, departe, spre soare răsare
În freamăt de foi din dumberavă,
Pe veci cetluite în marmură rece
Dorm clipele noastre de slavă.
Voî sînteți acolo viteji pîrcălabi
Și voî prea cinștiilor vornici,
Statornici, în cinstea de lege și țară,
În focul credinței statornici.*

*Acolo dormi și tu, arhanghel bătrîn,
Tu, Ștefane, sfînt Voevoade,
Ce-ai scris strălucirea norodului tău
Cu sînge dujman de noroade.
De sfînta ta dreaptă, de spada ta sfîntă
Spun toate poveștile slovei,
— Să nu se 'nfioare de numele tău,
Nu-î frunză în codrii Moldovei...*

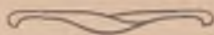
*Azi mașteră-î vremea... Acum văduvite
Zac sfintele tale oșele
Și luna cînd trece prelung se 'nfioară,
Căci vede rugina pe ele.
Amarnic ne poartă pe strîmbe cărări
Vicleana și vitrega soarte,
Mărit Voevoade, — străină-î țărîna
De vise și fulgere moarte...*

*Noi sîntem drumeții piticelor vremi
Pitici în puțință și 'n vrere,
Copii fără sprijin, ne scurgem viața
Din dor și din nemîngălere.
A noastră moșie, frumoasă nespus,
Grumazul și-a 'ntins spre perzare,
Căci brațele noastre azi spadă nu strîng,
Și steag țara noastră nu are...*

*Măria Ta! Sîntem bătuiți de nevoi,
La noi înzădar ară plugul,
Căci holdelor noastre cu spicul de aur,
Străinul le fură belșugul,
Am vrea să purcedem cu jertfele laudei,
Dar n'avem nimica la casă.
Măria Ta! — Toate străinii le duc
Și numai cu lacrimi ne lasă...*

*Dar spunem cu toții nevestelor noastre
Să plîngă cu lacrimi de jale,
Potopul să treacă și plaiuri și munte
Să spele oșelele tale.
Atunci cînd în soare din nou străluci-vor,
— De sus din a ta 'mpărăție:
Craî tînăr, craî mîndru, craî nou să le 'ncingă,
Trimite, rugămu-ne ție!*

Nic. Otavă.

ȘTEFAN-CEL-MARE.

— Din prilejul aniversării dela 2 Iulie 1904 —

Cînd din turlile străvechii Putne glasurele sărbătorești ale clopotelor vor trimite din sat în sat, din țîrg în țîrg, pe toată fața pămîntului românesc vestea împlinirii celor patru sute de ani dela moartea Marelui, Bunului și Sfîntului Ștefan-vodă, — atunci sus, *sus să avem inimile!* Căci în acea zi vom fi chemați să prăznuim și noi una din cele mai mari și mai însemnate aniversări istorice ce ne-a fost dată nouă celor de azi s'o apucăm: nu momentul însuși, plin de jale și obidă, cînd — în Suceava, la 2 Iulie 1504, într'o zi de Marți — sufletul Lui senin și mare părăsia, înălțîndu-se spre Ceruri, trupul împovărat de mulțimea anilor și slăbit de greutatea luptelor dese și crunte; ci săvîrșirea întru mărirea lumescă și slava dumnezeiască a vieții pămîntești a unicului „mare“ dintre voevozii romîni, — viață pe care și-a închinat-o întreagă Moldovei și prin ea neamului românesc și lui *Cristos Dumnezeu și prin El creștinătății răsăritene.*

Căci într'adevăr cînd Ștefan urcă treptele scaunului domnesc din Suceava, Moldova era la marginea perzării, iar creștinătatea răsăriteană, slăbită și desbinată, gata să plece fără împotrivire grumazii sub paloșul amenințător al lui Mohamed al II-lea, cuceritorul Țarigradului. Luptele vrăjmașe și pătimăse dintre urmașii lui Alexandru-cel-Bun pentru stăpînirea coroanei gloriosului lor părinte și bunic, făcură din țara Moldovei un adevărat „teatru al ticăloșiilor, vrednic de lacrimi“: nesiguranță, certuri și lupte în lăuntru; desconsiderare, umilințe și închinări în afară. Și alături cu această Moldovă slăbită și căzută, întreaga creștinătate răsăriteană, asemeni slăbită și căzută, era în neputință de a înfrunta minia și puterea turcească, ce-și întinsese stăpînirea pînă la Dunăre: Bulgarii de mult erau îngenunchiați și cuceriți; Sirbi,

cu toată apărarea strălucitului Ioan Corvin, trebui să primiască și ei jugul turcesc; Ungurii perduseră pe acel mare ostaș, romîn de viță, ce tusesse spre mîntuirea lor și apărarea creștinătății și de aci înainte își vor irosi puterile mai mult în lupte cu creștinii; Leșii erau prea departe și nu cădeau în calea pe care Turcii voiau s'ajungă în Apusul vestit, bogat și ademenitor; ș'apoi ei n'au fost spre nădejdea creștinilor mai nici odată din pricina luptelor lăuntrice cari mai ales în timpul Craiului Cazimir (1444—1492) au bătuit foarte țara lor; Rușii abia scăpaseră de sub sabia Tătarilor și erau atît de departe, încît amenințarea primejdiei turcești nu ajunsese pînă la ei; și, însfirșit, urmașii lui Mircea-cel-Bătrîn duseră Țara Romînească în o stare tot atît de tristă ca și urmașii lui Alexandru-cel-Bun Moldova.

Însă tocmai cînd ast-fel era fața lucrurilor în Moldova și Răsăritul creștin, Providința trimise și într'o parte și într'alta pe Alesul său, care — cum zice panegiristul — „*rădăcina pricilor să rupă, țara să ușureze, obiceiuri bune să întărească, pravoslavia să păzească și veacul cel de aur să înoiască*“.

Acesta era Ștefan, fiul lui Bogdan nepotul lui Alexandru-cel-Bun, — deci :

«Lumină din lumină
Mușatin din Mușatin».

* * *

Ridicîndu-se cu ajutor din Țara Romînească, tînărul voevod își cuceri în primăvara anului 1457 tronul, ale căruia trepte se simția cel mai în drept și se știa cel mai vrednic să le urce, alungînd pe *Petru Aron*, ucigașul tatălui său Bogdan. Înainte însă de a intra în Suceava strîns „țara“ la *Direptate* și întrebînd de este cu voia tuturor să le fie Domn, toți cu un glas au strigat: „*În mulți ani dela Dumnezeu să domnești!*“

ȘTEFAN-CEL-MARE.

Astfel cerea încrederea țării Voevodul în a cărui înaltă minte și mare inimă de sigur că încolțise deja acel plan dibaciu și măreț pe care avea să-l urmărească întregă-și viața și prin care avea să-și mîntue poporul și patria; ca apoi, înălțîndu-o, zid tare să zidească împotriva păgînătății cu pepturile ostașilor săi la „poarta creștinătății” — cum însuși își numia Moldova, țara sa. Și în adevăr urmărind cine-va cu luare aminte întreaga istorie a luptelor și faptelor Marelui Voevod în cursul celor 47 ani de îndelungată și fericită stăpînire, ușor se poate încredința cum că cu adevărat Ștefan toate le-a făcut după o aleasă socoteală și în vederea unui înalt scop.

Căci după ce împacă nemulțumirile din țară, rupînd „rădăcina pricilor rele”, — strînge într'un singur mănunchiu toate puterile neamului: boeri, curteni, ostași, răzeși și țărani; după ce stîrpește sămînța tuturor pretendenților la scaunul domnesc din Suceava, care aduseră atîta rău țării, — adună asupra-și toate drepturile de stăpînire a Moldovei; după ce-și asigură pace și nădejde de ajutor dela Poloni și după ce isbuti — cu puterea armelor — să ție pe Unguri departe de sine, — caută a se întări spre mează-zi, dinspre Turci: cucerind cetatea Chilieii la gura Dunărei și întărind-o cum a întărit și pe cea Albă dela gura Nistrului; și după ce însfirșit *cearcă* să-și găsească și așeze pe tronul Țării Romînești un Domn credincios, care să-i poată fi dacă nu tovarăș, cel puțin un sprijinitor de folos, fu gata să înfrunte mînia puterii musulmane.

Toate dar pînă aci Ștefan le făcuse numai și numai în vederea acestui ultim și înalt scop: să înceapă și să poarte el singur în numele creștinătății răsăritene luptele cele mari și grele cu Turcii și cu aliații acestora: Tătarii și Romîni din Țara Romînească, — lupte cari vor ține 20 de ani încheiați și cari toate împreună vor fi menite să alcătuiască partea cea mai slăvită din istoria războinică a stră-

lucitului voevod. Două decenii buzduganul Luî păzi cu cea mai mare credință și cinste *Poarta creștinătății*, nedînd pas de stăpînire Turcilor dincoace de Dunăre; și bătrînul Cuceritor al Țarigradului trebui să închidă ochii, fără ca să fi avut măcar mîngăerea unei încercări de-ași duce la îndeplinire dorința, ca „din pristolul dela Roma să dea calului ovăs”.

În aceasta stă măreția lui Ștefan și însemnătatea sa în istoria lumii Europei răsăritene: întîrzie cu două decenii revărsarea Aliotmanului peste lumea creștină transdunăreană. Căci a fost de ajuns ca El — mulțumită nepăsării celor în drept de-al sprijini și ajuta — să se plece pentru ca nimeni să nu mai propească multă vreme întinderea stăpînirii turcești spre Apus. Și de sigur dacă un altul decît molaticul Baiazid ar fi urmat lui Mohamed al II-lea, și dacă crudul Selim nu și-ar fi îndreptat oștile cuceritoare numai în Asia și Eghipet, — de sigur zicem că Turcii n'ar fi trebuit să aștepte pe Marele lor Padișah Soliman, ca să străbată prin Mohács la Buda.

Da, numai aceste din urmă împrejurări, geniul militar al Eroului nostru și singele vitejilor moldoveni căzuți la Soci și Cursul-Apei, la Teleajen și Lipia, la Podul-Înalt și Valea-Albă, la Șcheia și Cătlăbuga au putut întîrzia c'o jumătate de veac cuitropirea civilizației creștine de cătră Musulmani. Acesta e adevărul adevărat, pe care contimporanii nepizmăreți și nefăloși ai Marelui Ștefan — contrariu celor de azi, străini istoriei obiective, — nu numai că n'au cercat să-l oprească, ci chiar l-au trimbițat în lumea largă: Papa dela Roma, care-l numise „*Atletul lui Crist*”, — i scria: „*Biruințele tale înțelepte și viteze au adus atîta mărime numelui tău încît toate gurile îl repetă și toate inimele îl slăvesc*”. Iar învățatul cronicar polon Dlugosz, exclamă: „*O bărbat admirabil cu nimic mai inferior decît Dacii eroi ai vechimei, pe care noi i admirăm atît de mult. Dînsul este cel dintîi între Principii lumii, care în timpurile noastre a*

reputat învingeri atât de strălucite asupra Turcilor. După judecata mea, dînsul este cel mai demn căruia să i se dea domnia și imperiul militar peste toată lumea și lui să i se încredințeze, prin sfatul, prin înțelegerea și hotărîrea tuturor comună a tuturor creștinilor, demnitatea de comandant suprem și duce în contra Turcilor!" Și în sfîrșit Cromer, mai tîrziu, ast-fel își încheia în a sa Istorie polonă narațiunea despre Ștefan: „*Bărbat vrednic de pomenirea tuturor veacurilor pentru mărirea sufletului său, pentru măestria sa politică, pentru cunoștința adîncă a lucrurilor militare și pentru războaiele fericite ce le-a purtat în contra Turcilor, Polonilor, Ungurilor și Tătarilor!*"

* * *

Dacă numai sub această față istorică l-am privi pe Ștefan-cel-Mare, adecă ca *Eroă al Creștinătății*, se cade ca în ziua în care cei ce vor fi la Putna se vor înălța din genunchi, pentru ca în mijlocul cîntărilor dumnezeiești și pătrunzătoarelor

sunete de clopot să ridice panohida de-a-supra sfînt mormîntului Lui; în ziua în care de pe tot cuprinsul pămîntului românesc de peste munte milioanele de frați, adunați înaintea altarelor, vor înălța rugile lor ferbinți cătră Domnul pentru odihna sufletului Lui: — cugetele noastre curate și smerite să se îndrepte în frumoasa Bucovina la mormîntul scaldat în lumină. Căci atunci, atunci peste marginile mormîntului Acestui Christos al neamului românesc se va revărsa în toate părțile: și la răsărit, și la apus, și la miază-noapte și la miază-zi atîta duh de viață nouă sufletească, încît cu toții să ne putem împărtăși din el; iar Domnul Dîmnezeul părinților noștri se va îndura spre noi și va întări cu dumnezeiasca sa pecete cea-ce fie-căruia din noi îi va putea da, amintirea Aceluia ce-a fost — cum zice poetul:

Lumină din lumină,
Mușatin din Mușatin!

Moș-Neagu.

DASCĂLUL IRIMIĂ.

... Cum s'a auzit în sat de război, s'a început, în toate părțile, o jălanie de credea că s'apropie sfîrșitul lumii. Plîngeau muerile și fetele și se trăgeau de cap pe toate cărările. Noi, flăcăii, știam că bine mare nu ne așteaptă acolo unde ne vom duce, dar, ca Românul, gîndeam și noi în mintea noastră cea proastă: Ce poate să ni se întîmple acolo, în război? Cel mult o să murim. Ei și? De asta nu ne speriam noi. Nu ne speriam nici de mai rău. Am lăsat femeile să se bocească și ne-am dus.

Cînd am trecut Dunărea, eram flăcăi mulți, din toată țara. Cînd am ajuns în țara bulgărească, am găsit Ruși, puzderia pămîntului. Iar Turcii cei cu fesuri roșii furnica în taberile lor, fără număr: cîtă frunză și iarbă.

Se vărsase mult sînge rusc. Turcul era al dracului și trăgea bătăi peste bătăi Muscalului;

dar cum am venit noi, și-a pus păgînul botul pe labe. Aū fost cite-va zvircoliri cumplite și sîngeroase încleștări de moarte, din care Turcii aū trebuit să dea înapoi ca niște fiare rănite. Căciula cea mare și buhoasă a dorobanțului a prins a-i înfricoșa.

Eū o duceam și mai rău și mai bine, cum da Dumnezeū. Pe drum imi fusese dor toată vremea de cei de-acasă. Dincolo, peste Dunăre, numai noaptea, cînd stăteam cu fața spre cer, cu ochii deschiși, în mijlocul miilor de flăcăi, mă necăjeau umbrele celor rămași în urmă, imi veneau în minte luncile și văile înverzite, în care petrecusem ani din viață, mă gîndeam la pămîntul nostru cel vechiu în care se odihneau oasele strămoșilor, — și mă lovea, așa, o jale amară și-mi spunea par'că cine-va că n'o să mă mai întorc și n'o să mă văd ce-am lăsat.

Ziua însă, cînd se începea furnicarea taberii, cînd prindeau să bîntue furtunile gloanțelor și obuzelor, mi-se împietrea deodată sufletul, nu mă gîndeam, nici nu mă uitam la ce lăsam în urmă, mergeam cu un avînt pe care nu-l simțisem nici odată și care mă străbătea cu fiori din creștet în tălpi.

Flăcăii noștri erau îndrăzneți și șmecheri, comedie mare. De multe ori dădeau în avantposturile turcești, se lua în harță, scăpa ca prin urechile acului și se întorceau aducînd arme și prînși.

Într'un rînd, pornii și eu în patrule înaintată, cu sergentul nostru Irimia, un uriaș cu capul mare, cu grumazi de taur, — și un pehlivan fără păreche. Afară de mine și de sergent, mai eram cinci flăcăi. Era în luna lui Brumar și zorile se arătau cezoase și mohorîte.

După ce eșirăm din linia santinelor îndoite, dădurăm într'o porumbiște culcată la pămînt și zdrobită; sărirăm apoi, cu piciorul, un pîrău milos și ne îndreptarăm cu grijă spre costișa unui muncel care se ridica dincolo de pîrău la cîte-va sute de metri. Departe, înaintea noastră, prindeau să mugească tunurile la Plevna; dar prin negură nu se vedea nimic. Mergeam împrăstiați, ne adăposteam prin tufe care înegreau, ici și colo, prin pîclă și stam gata la ori-ce, cu armele încărcate, cu degetul pe trăgaci.

Teamă n'aveam. Știam pe Irimia ager și deștept: cu el toate trebuiau să iasă bine.

Dar deodată, cum nici nu gîndeam, izbucni aproape de mine un strigăt scurt, iute înăbușit. Mă repezii. Pe un haț buruenos, între două ogoare, Dumitru Lioara, fruntașul, doborîse cu baioneta una din santinelele păgînilor; sergentul Irimia se vînzolea cu cealaltă. Ceî-lalți tovarăși veneau și ei în ajutor, — însă, spre nenorocul nostru, mina Turcului, care se svîrcolea sub fruntaș, dădu peste armă. — o bubuitură izbucni scurt în liniștea zorilor. Turcii rămaseră zdrobiți în tufe; noi, strînși, porneam îndărăt. Dar prea mult înaintasem; posturile mici dușmane erau prea aproape. Zgomote de glasuri, împușcături răzlețe se auziră; ropote de cal prinseră a bate pămîntul și, dintr'odată, ne simțirăm împresurați și pierduți. Irimia zise:

«S'au dus boii dracului, măi băeți!»

Ne zvirlirăm ca niște turbați spre șesurile

roșii, cîte-va puști bubuiră, o zvîrcolire repede se încinse, — și-atîta. — Nu era alt chip. Turcii ne prinseră. Începură a vorbi pe nas, în limbilor, unii se repeziră la noi să ne străpungă, alții îi opriră, — apoi furăm duși, prin furnicarea avantposturilor, pe cărări întortochiate, și ne trezirăm în urmă închiși într'o barată de scînduri. În urma noastră, pîrirea multă vreme puștile pe lanțul santinelor. După aceia fierberea se liniști.

Ziua leșetică venise. Noi stam jos, descinși, fără arme, și ne uitam unii la alții, cu ochii holbați. Tănase-al-Vădanei lipsea, dar nimeni nu vorbea despre moartea lui, pentru-că toți ne gîndeam la maică-sa care rămăsese singură și amărită în sat.

Tăcurăm o bucată de vreme. Îmi făceam socoteală: de bună seamă că păgîni au să ne pue capăt zilelor! Dintru'ntîiu mi s'a părut ciudat. Nu-mi cam venea la socoteală să-mi aștept așa moartea, la un ceas hotărît. Dar pe urmă mă pătrunse din ce în ce mai tare gîndul că dușmanii au să mă înalțe într'un copac, cu funia de gît și, drept să spun, amar începu să mă doară sufletul. Un fel de întuneric mi-se coborî peste minte. Apoi, într'un firziu, mi-se deschise deodată înaintea ochilor satul nostru din munți... Ce făceau oare cei de-acasă? Știa ei că feciorul lui Ilie Șoimaru are să rămîie prin pustiurile bulgărești? Nu știa, săracii... Satul se întindea foarte liniștit în vîlcia, la poalele munților, departe, în fundul Moldovei bătrîne. Din ogrăzi, se înălța fumul spre cerul limpede; cumpenele fîntînilor țipa ică și colo; fete în cătrînță treceau pe ulițele înguste, cu cofăele în mîină; pe coasta muntelui, spre sat, suiau nevestele cu șiraguri de cai încărcate cu desagi... Poate Mărina lui Andrei sta pe prispă, cu ochii pierduți departe, spre șesurile nemărginite, — poate se gîndea că într'acolo s'a dus feciorul Șoimarului și poate se gîndea că s'a dus să nu mai vie; poate ofta amar, gîndindu-se...

Și mă trezii vorbind tare:

«Ce să-l faci? așa ne-a fost scris...»

— Ce zici? mugî lîngă mine glasul sergentului Irimia.

— Mă gîndeam ce-o mai fi fiind prin sat pe la noi, domnule sergent...

— Bine, pace, măi flăcău. Fetele oftează.

După un răstimp de tăcere, întreba:

— «Aū să ne facă Turcii felul, dnule sergent, nu-î așa?»

— Se poate și asta...»

Ceialți oftară. Aveau și ei nădufurile lor. Irimia pufni cu ciudă și zise:

«Adică de ce oftați voi așa de tare? Cătați-vă de treabă; pînă mîni cine știe ce se poate întimpla: mare-î unul Dumnezeu!»

Fruntașul Lioara suspină cu amărăciune:

«Am ajuns rău de tot. Incaltea Tănase-al-Vădanei nu mai are nici-o grijă!

— Las' că ne vine și noauă rîndul! mormăi înnăbușit Neculai Mazilu.

— Da-v'ășî dracului! izbucni sergentul. Ce te bocești, mă *Nevoe*, înnaintea morții? De-om scăpa, o să vă pun să faceți serviciu cu muerile...»

Apoi se întinse pe-o coastă, scoase tabachera, își răsuci o țigară, scăpără și și-o aprinse.

Nimeni nu mai zise nimic. Uriașul era mînios.

Într'un tîrziu, porniră zgomote și glasuri, baratca se deschise și cîți-va Turci, cu un ofițer de-al lor, pătrunseră înlăuntru. Ofițerul se uită cîtăva vreme la noi, răcni apoi nu știu ce, cu glas aspru, la soldații lui, — apoi eșiră cu toții. Irimia sta întins pe-o coastă și tăcea ca un moroiu.

Așa trecu ziua. Tunurile băteau surd în depărtări. Prin împrejurimi simțeam că vin și trec pîlcuri de călăreți. Spre seară auzirăm un freamăt mai mare, amestecat cu nechezări, cu sunete ascuțite de fluer, cu tactul greu și înnăbușit al pasului gimnastic. Și baratca se deschise iar întremurîndu-se. O droae de păgîni bărboși întră repede, cu funii. Ne făcură semn să ne sculăm, ne legară cu frîngiile cot la cot, — eu într'un capăt, Irimia în alt capăt, — și ne împinseră spre ușă. Dar cînd să eșim, sosi un călăreți în goană și dădu un ordin. Furăm lăsați legați burduf în baratcă, se așeză un planton înnaintea ușei, iar ceialți se traseră spre bivua-cul de aproape.

Sergentul nostru părea nemulțumit. Începu să mormăiască:

«Asta nu-î serviciu! Umblă, parcă calcă 'n străchini. Să le-arăt eu miliție, măi *Săracu*, să-mi umble ca o fată mare!

— Domnule sergent, zise Ion Munteanu, acuma am ajuns și mai rău, ne-aū legat ca pe noi!

— Nu-î nimica, măi flăcăi. Întinde-ți-ve jos. Numai de un lucru îmi pare rău: mi-s mînile legate și nu pot fuma măcar o țigare, ca să-mi mai astîmpăr foamea. Mi-î foame, mă, de crăp. Parcă mi-aū mers șoarecii în pîntece...»

Nu mîncasem din zori, și simțeam și eu o mare jale la inimă.

«Dar nu-î nimica, zise iar sergentul, bine că mi-a trecut mînia. O să fac și eu ca țiganul: în dorul bucatelor, o să mă pun pe cîntat... ca 'n vremile bune, măi *Săracu*!»

Ne întinserăm jos grămadă; iar Irimia începu a zice cu glas moale:

«Omul ca țarba, zilele lui
Ca floarea cîmpului, —
Așa va înflori...»

Avea un viers frumos și trîmurător de te pătrundea la inimă. Sta cu fața în sus, cu ochii spre podul bărăței; toată supărarea îi trecuse; și acum, adevărat ca înnaintea morții, ne simțirăm și noi mai ușurați, cu inimile liniștite. Și dascălul nostru cînta drept ca la biserică la noi, cu glas duios, cînd mai tare, cînd mai slab cu înnlădieri tremurătoare; — și, în jurul nostru, întunericul creștea încet-încet. Din depărtări, venea un murmur surd care umplea înserarea. În tabăra din jur se înnălțau strigăte de comandă.

Foamea noastră nu voia să se aline de loc, cu toate că sergentul cînta așa de dulce. Ne rodea măruntaele ca un lup. Irimia se opri și grăi:

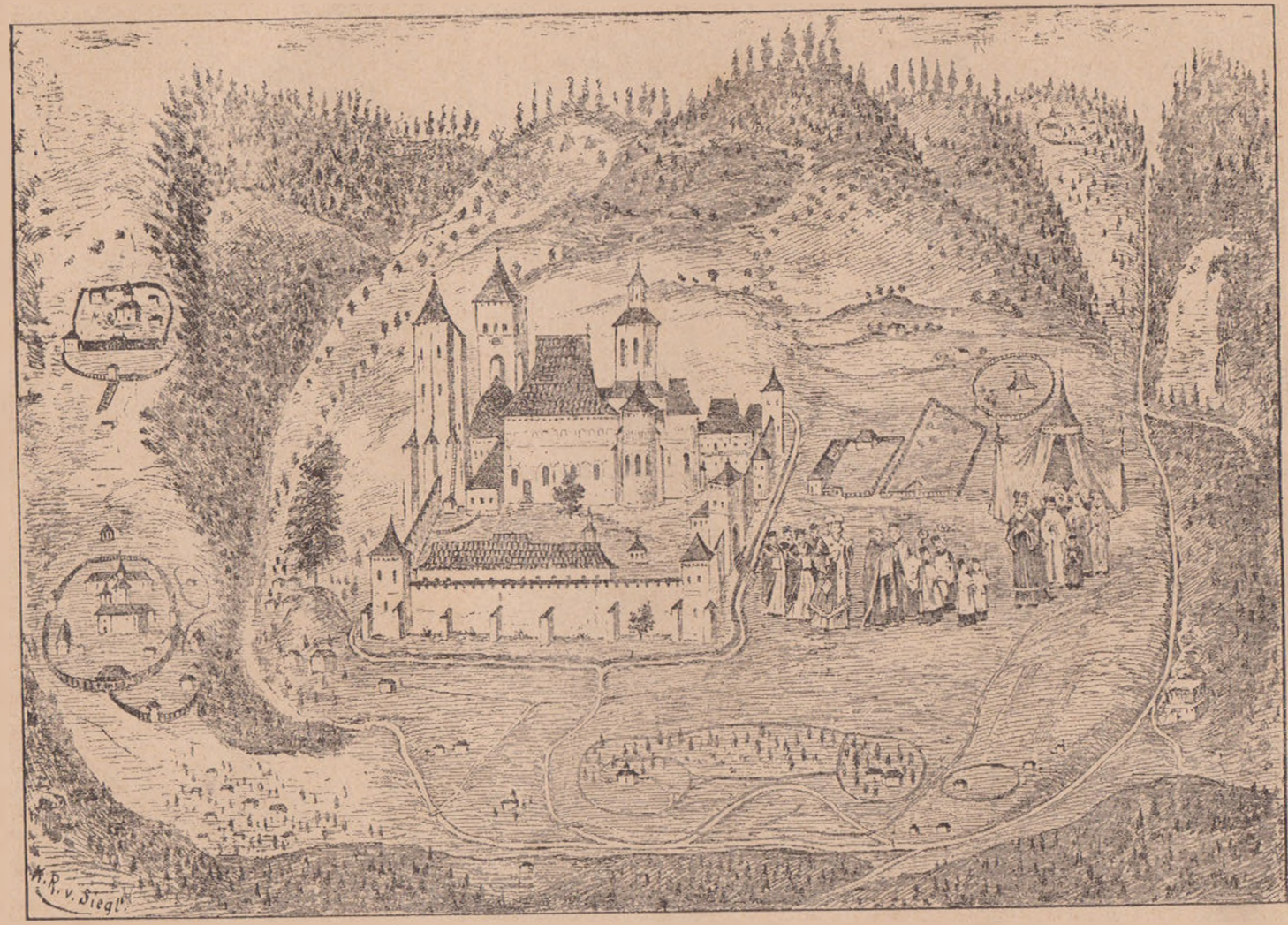
«Tot nu-s Turcii oameni de omenie! Ne lasă o zi întregă să postim, înghiți-i-ar gurile iadului de păgîni!» Se opri și scuipă într'o parte: «Ptiu! dă-î dracului!» Și începu iar:

«La riul Vavilonului,
Acolo am șezut ș'am plîns,
Și de crengile sălciilor
Ne-am aninat organele noastre...»

Deodată tăcu. Santinela se apropia cu pași îndesați. Zmunci ușa, se împlîntă în prag, bărboș și cu ochii holbați, și începu a răcni la noi.

«Du-te dracului! zise cu greață Irimia.

— Strigă la noi să tăcem, oftă Gheorghe Cojocar. Nici atîta mîngiere nu mai avem.

Mănăstirea Putna în secolul XVIII.

— Bine, șopti Irimia; atunci o să mă mîniî și are să fie rău. — Are să-ți pară rău!» strigă el apoi Turcului.

Sentinela se încruntă, făcu un pas și aplecă arma, cu baioneta amenințătoare.

«A dat boala 'n tine, spurcatule!» gemu sergentul. Apoi se întinse foarte liniștit pe spate. Turcul închise ușa și se trase la locul lui. În-tunericul ne cuprinse adînc, și tabăra tăcea.

Maî tîrziu se făcu atîta liniște, încît se auzeau și caii ronțăind la furgoane. În barată era întuneric adînc, de puteai să-ți dai cu degetele în ochi. Noi steteam neclintiți, dar nu dormeam nici unul. Deodată, glasul lui Irimia porni slab ca un oftat:

«Tu ești Domnul Dumnezeuul nostru și afară de tine, pe altul nu știm! Nu ne lăsa în seama păgînului, Doamne!

— Domnule sergent, zice Lioara, are s'audă *santineaua!*

— Dă-l dracului de păgîn, ucigă-l crucea!»

Trupul lui uriaș începu a se frămînta. Apoi, după o bucată de vreme, glasul i-se auzi iar:

«Mă! tare-ași fuma o țigară! Mi-e foame de nu văd înaintea ochilor... O să mă pun să rod la frînghie...»

Iar tăcu un răstimp.

«Măi băeți, șopti el iar, hai să cercăm un *asalt*. Eū zic să mergem la Regimentul nostru, sireacul, la 15, că ne-o fi așteptînd camarazii cu mîncarea.

— Greū! suspină un glas.

— Nu face gît, că-ți vir pumnul pe gură! mugi dascălul. Tot una ni-i. Dacă murim, atîta pagubă!»

Și 'n tăcerea adîncă, se frămîntă iar ușor; apoi auzirăm, foarte încet, ronțăitul înădușit al dinților în cînepa răsucită. Acuma mă gîndeam și eu: Ce-o fi, o fi! și așteptam. Apoi dascălul prinse a trage vînt în piept. Se umfla. Îl simțirăm înțepenindu-se, încordîndu-se, ridicîndu-și grumajii și întinzînd picioarele, — și, odată, ceva plesni înăbușit; iar glasul de buhai începu a cînta încetinel:

«Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, născătoare de Dumnezeu! — Încet, măi băeți, încet, că s'a dus dracului păgînul! Încet... Mergem să mîncăm la al nostru, la 15, sireacul! Mă, nu moare Românul cu una cu două!

— Domnule sergent, gemu Lioara, te-aude, domnule sergent...

— Leagă căteaua, frunțaș; fără vorbă!»

Dar tot era s'o pățim. Turcul auzise poate ceva: pașii lui iar vuiră pe pămîntul pîeros și ușa se dete în lături. Ne lățirăm la pămînt, fără răsuflet. Bătea inima 'n noi, par'că voia să ne spargă pieptul. Prin ușa deschisă pătrundeau licăririle unui foc, care ardea înaintea bătăcei. Sentinela se opri în prag, neagră, se aplecă, cu mina la ochi, cercetă toate colțurile cu luare-aminte, apoi se trase îndărăt la vatra lui de jar, lăsînd ușa deschisă.

«Tace Turcu-a moarte!» gemu sergentul, — și prinse a deslega pe frunțaș, care era lingă el. «Încet, măi băeți, încet. Așa, frunțaș, nu sufla tare că te ia mama dracului!»

După ce deslegă pe Lioara, amîndoi se tîriră pe brînci, fără nici un sgomot, ca niște șerpi, spre noi. Mînile lor lucrau repede prin întuneric. Iar noi tremuram de nerăbdare.

Cînd furăm gata, ne lățirăm pe brînci, la pîndă. Sentinela sta lingă focul de găteje care de-abia pilpiia, tremurîndu-și pînza de lumină pe furgoanele de-aproape, unde rumeauă caii. Sta răzimat în pușcă, asculta zgomotele nedeslușite ale depărtărilor și se gîndea. Cine știe la ce se gîndea și el, săracul! Maî încolo, se zăreau nelămurite, prin întunecimea nopții, bivuacurile. Trupa dormea.

Sergentul șopti încet: «Ca vîntul... la caî!...» și se strecură sprinten pînă la ușa.

Noi ne uitam la el cum se pregătește, cum se lasă pe sine și-și încovoae brațele. Vedeam roș înaintea ochilor. Acu s'alegea: trăim ori ne ducem dracului! Deodată dascălul icni.

A fost o scăpărare de fulger! Dintr'un salt, Irimia încălecă pe Turc, îl dărimă la pămînt, ridică de două ori pumnul și-l lăsă să cadă ca un ciocan de fier. Pușca se întinse ușor la pămînt; sentinela își lăsă într'o parte, moale, capul plin de sînge. Nici un gemăt.

Ce-a mai fost, nici nu mi-am dat bine seama. Cînd am deslegat caii, cînd ne-am zvîrlit pe ei, cînd ne-am prăbușit în goană de vifor la vale, spre taberile noastre? Nu știu. A fost o larmă în urmă și o izbucnire de împușcături, ca la o bătălie în regulă. Iar noi fugeam, pe deșelate, spre ai noștri, ca zvîrliți din tun.

Pe urmă cea-laltă parte a războiului am dus-o tot așa, cînd mai bine, cînd mai rău, cum s'a întîmplat. Ai noștri nu s'aū plîns nici odată. Așa-i datina Romînilui: să se obișnuiască cu toate. Și a dat Dumnezeu de-am scăpat cu viață, — iar sergentul și-acuma cîntă la bisericuța noastră de lemn. Cîte odată, la un pahar dulce,

istorișește fără fală cum am pornit dela Turci, să ne astîmpărăm foamea la al nostru, la 15, sireacul! Alt-fel ce dascăl, măi frate! Par'că de cînd e el, n'a cîntat decît *Ohtoicul* și n'a citit decît *Vămile Văzduhului* și *Moltvele Sfîntului Vasile!*

Mihail Sadoveanu.

Peatra de pe mormîntul lui Ștefan-cel-Mare.

ODĂ

EROULUI ȘTEFAN-CEL-MARE ȘI SFÎNT

dedicată serbării de 400 de ani dela moartea marelui erou.

O Ștefane, voînic de fală,
Tu 'n țar'atunci ni te-ai ivit,
Cînd lifte crunte da năvală
Cu sabie și foc cumplit.

Acel potop de grea urgie
Era să-i stîngă pe Romîni,
Dar tu-ai pășit cu bărbăție
Scăpînd moșia de păgîni.

De fala ta vorbește Baia
Și Racova de brațul tău,
Cînd înțelese lighioana,
Că domnul Ștefan este Leu.

Suceava, în 2 Iulie 1904.

Alți martori vechi sint Războienii,
Cozminul cu Dumbrava sa,
Cînd cu pașirî și cu seimenii
Făcuși minuni în țara ta.

Dar și ruinele cetății
Sucevei pururea șoptesc,
Că stîlp ai fost creștinătății
Și pentru neamul romînesc.

O geniū, dus la nemurire,
Privește tu de sus spre noi,
Fă rugă la dumnezeire,
Să ne scutească de nevoi!

V. Bumbac.

IMN LUI ȘTEFAN-CEL-MARE.

— 1504—1904. —

O Ștefan, voievoade sfînt,
Plecăm genunchi și frunte
Pătruși de-al patriei avînt
Din vremile cărunte.
Căci astăzi s'au îndeplinit
Ani mulți — ani patru sute,
De cînd din lume te-ai pornit
Spre raurl nevăzute.

Precum măreț pe cer stăpîn
Răsare mîndrul soare,
Astfel în cugetul român
Icoana ta răsare.
De vremuri vechi ne amintești
Așa de 'ndepărtate,
În lupte mari și vitejești
Și 'n biruinți bogate :

Cînd țara 'ntreagă curățial
De Leși și Păginime,
Cînd împotriva lor pornia
Cu-a șoimilor mulțime.
Si 'n urma lor se ridica
Măreț flamura țării,
Și 'n codrii buclumul suna
Blestemul răzbunării :

Pe cît ai fost plin de avînt
Și 'nvingător puternic,
Pe-atîț ai fost de bun și sfînt,
De drept și de cucernic.
De chipul tău dumnezeiesc
Din negura robii,
Și pînă azi te pomenesc
Bătrînii și copiii.

O ! vină Ștefane acum
Încununat de rază,
Pe-al slavei și-al dreptății drum
Moldova îndreptează ;
Și dă o goană prin străini
Dușmanii țării tale,
C'o sfășie acești haini
Și-o fac să plîngă 'n jale !

O vină, cu-al tău braț de fier
Ne chiamă iar la luptă,
Fă iar senin al țării cer
Virtutea ne 'nteruptă.
Îmbărbătează-ne să fim
Ca vechii tăi tovarăși,
La glasul tău să tresărim ...
Din buclum sună iarăși !

Alex. A. Naum.

MĂNĂSTIREA PUTNA.

Cu turlele-a rugă spre ceruri
Pierdută ca 'n vis, mănăstirea
Supt farmec de lună-și ascultă
În freamăt de codri mărirea.

Ca straje de-alarmă și zbuclum
Trecutu-i se 'nchiagă pe frunte,

De par'că și-acuma stă gata
Orgia păgînă să 'nfrunte ...

Din liniștea bolții de stele
Un înger povestea-i mî-o spune :
Icoana lui Ștefan veghiază
Senină, din vremuri străbune.

A. Mîndru.

IMN LUI ȘTEFAN.

Ștefane-i umil cuvîntul
Ce se 'nalță către tine ;
De păcat negru-i pămîntul
Totuși roua-i dă rubine.

Și umilul care sapă
Brazdă 'n soarele credinții,
Se sfințește și s'adapă
Din izvorul biruinții !

Către noi din cer coboară
Mîndri ochi de Voevod,
Ai arat cu Leșii doară
Sămînind prin veacuri rod.

De furtuna spadei tale
Brazdele și astăzi sînger ;
Peste capul nostru 'ntinde
Mina ta de Archi-Înger.

Ocroțește-ne de-acolo
Îmblinzind pe Dumnezeu,
Să străbată 'n minți și inimi
Soare sfînt din duhul Tău.

Și ne-ajunge-atîț ! Te uită
Simbolul de vitejie ;
Gura Leului așteaptă
Să înghită o 'mpărăție.

D. Nanu.

LUPTELE LUI ȘTEFAN-CEL-MARE CU POLONII.*

Leșii înșelaseră nădejdea lui Ștefan și după jurământul dela Colomea din toamna anului 1485. Turcii se întăriați zi de zi în Chilia și Cetatea Albă fără ca creștinii — cari se dădeau de stăpîni ai lui Ștefan — să se gîndească măcar a pregăti Domnului Moldovean ajutorul făgăduit atît de serbătorește. Căci el le fusese bun atîta vreme cit putuse ține pe Turci departe de hotarele Poloniei; după ce însă aceștia l-au răzbit și pe dînsul — încuibîndu-se la Dunăre — nu le mai putea fi de folos. Și vorbele de nimic cu care Polonii purtaseră pe Voevodul român pînă aci, îngrijindu-se ast-fel să nu-i peardă prietinia, — acum nu mai prindeau.

În mintea lui Ștefan deci, care vedea cît de amar fusese înșelate nădejtile sale de Leși, care înțelegea că plecarea și închinarea Moldovei către Turci s'a întimplat mai ales din pricina lor și care avea acum minile mai slobode, — se formase planul de-a întoarce armele moldovenești împotriva Leșilor, cărora trebuia să le plătească pentru toate așa după cum numai el știa. Dar nu numai gîndul răzburării legiuite îl mîna împotriva Polonilor, ci și o cerere dreaptă ce avea de făcînt lor: alipirea Pocuției la Moldova, căreia i se cuvinea, de oare-ce această țară fusese zălogită de Leși lui Alexandru-cel-Bun pentru o sumă de bani luați cu împrumut dela acesta, bani pe care însă nu s'aun mai gîndit a-i înapoia. Zălogul era deci perdut și Pocuția se cuvinea cu sfîntă dreptate lui Ștefan-cel-Mare, care voia să-și așeze acolo slujitori de-ai săi și să lase urmașilor țara întregă, ast-fel precum fusese pe vremea Bunului și Înțeleptului Alexandru.

Drept că în vara anulii 1490, pătrunse cu oastea sa în Pocuția și cuceri pe rînd Colomea Haliciul și Sniatinul, așezînd pretutindene căpitani și ostași de-ai săi; apoi se-'ntoarsă la Suceava ca stăpînitor al Pocuției, pe care o ținu apărînd-o cu puterea armelor pînă la trecerea sa din această lume.

* Un capitol dintr'o scurtă istorie a lui Ștefan-cel-Mare scrisă pentru biblioteca societății «Steaua» din România.

Bătrînul Cazimir muri la 1492 și coroana polonă trecu asupra celui mai îndrăzneț și mai măreț dintre numeroșii săi fii: *Ion Albert*, care curînd după aceasta legă pace cu Turcii. Aceasta și cu gîndul ascuns, se pare, de-a fi mai slobod în lovirea ce-o pregătia în taînă împotriva Domnului Moldovei ca să-i ia Pocuția, ba chiar să-i cucerească țara întregă pe care s'o dee apoi frăține-său *Sigismund*. Căci în deșertăciunea și îngâmfarea lor acești frați îndrăzniră să creadă cum că Hristos Dzeu — pentru apărarea Crucii căruia Ștefan luptase mai mult decît toți creștinii vremii lui — le va putea îngădui îndeplinirea unui ast-fel de plan nelegiuit.

Lui Albert, craiul Lehieî, de sigur i se va fi povestit despre soarta nefericită ce avură Polonii în Codrul Sepenicului din Moldova, cînd asemenea purceseră să cucerească această țară. De acela face pregătiri întinse, adunînd sub steagurile sale o mare armie, cu care ar fi vrut să prindă pe Ștefan nepregătit, pentru care urmare «aun scos cuvînt — zice cronicarul — că va să meargă la Turci să ia și să desbată Cetatea Albă și Chilia... și aun trimis soli la Ștefan vodă de i-aun dat știre să se gâteze să meargă cu dînsul să bată cetățile; de care lucru bine aun părut lui Ștefan vodă și cu bucurie mare aun primit pe soli». Agerul Domn moldovean pricepu însă viclenia Leahului și de aceia «aun zis că va veni acolo la loc, cu oastea sa, sub Chilie» și-i indică și drumul pe care ar fi bine atît pentru Leși, cît și pentru Moldoveni ca oastea mîntuitoare a Craiului Albert să se îndrepte spre Chilia: pe apa Nistrului în jos.

În a doua jumătate a lunei lui Iuniu 1497 Albert înconjurat de mulțimea nobililor și sumedenia oștilor sale luă calea spre Nistru. Însă «cum își umbla cu înșelăciune, ascunzînd cuvîntul... aci și-aun descoperit toată viclenia» căci în loc de-a apuca calea indicată de Ștefan se îndreptă spre Pocuția prin Suceava. Acum bănuiala Voevodului moldovean se împlini.

Deci în grabă trimite Craiul în toate părțile să iasă norodul la oaste că aun intrat dușmani în țară; iar el cu boerii și curtenii săi

se coborî la Roman. Aci se strînseră, cu dragoste și credință în jurul bătrînului și biruitorului lor Domn vitejii încercați dela Baia și Lipia, dela Cursul-Api și Podul-Înalt, dela Valea-Albă și Rîmnicul-Sărat, dela Cătlăbuga și Șcheia; aci primi Ștefan ajutorul trimis de Radul voevodul Țării Rominești, și tot aci sosi cu cîte-va mii de ostași Birtoc, Voievodul Ardealului și rudă a lui Ștefan, pe care-l trimise stăpînul său Vladislav, craiul Ungariei și fratele lui Ioan Albert, nu atît spre a ajuta lui Ștefan, cît ca să mîntue oastea frăține-său dela o peire sigură pe care o presimția, stăruind să împace pe Ștefan-cel-Mare cu Craiul Poloniei.

Pe cînd ast-fel Ștefan făcea tabără la Roman, Leșii ajunseră înaintea Sucevii și începură a bate cetatea «și așa au bătut-o trei săptămîni, și ziua și noaptea și nimică n'au folosit, nădăjduind că i se va închina țara pentru că li se supăraseră cu Ștefan Vodă întru atîtea răsboaie fără odihnă și fără măsură ce făcea, de cu toții se bătia. Iară țara socotia că de nu li-î a îndemînă cu al său, dar cu streinul mai multă neîngăduință le va fi!» În această vreme Moldovenii «siliau toți de se strîngiau la Roman, unde le era vileagul» și de unde cete-cete se repeziau în toate părțile să împedice pe Leși a-și strînge hrană, ca ast-fel «lipsa și flămînjunea să se adauge în toate zilele» în tabăra lor. Ploile și vînturile aspre și reci prevestiau acum sosirea grabnică a iernei și cu ea împlinirea «semnelor rele» ce se arătaseră la tot pașul în calea mîndrei armii polone. «Deci fiind Leșii cuprinși de atîtea nevoi, prinseră a grăire rău de Craiul lor, întîi cu taină; iar apoi în gura mare îl învinuiau că au venit fără cale de l-au adus să-î peardă pe toți, și socotind din toate semnele rele prorociau toți că va fi sfîrșitul lor cu rău și cu amar, cum s'au și împlat».

Strîmtorat ast-fel și amenințat a fi părăsit de oaste în această țară atît de vrăjmașe și răsbunătoare, trufașul Craiu trebui să se plece și să se umilească, pentru care lucru de multă scîrbă și mîhnire se și bolnăvi. «Și s'au ajuns (înțeles) cu solii frățini-său lui Vladislav Craiul unguresc... și cu multe cuvinte l-au rugat pe Ștefan vodă să facă pace». Marele Domn mulțumit cu umilința la care adusesese pe mărșul Craiu s'au «împăcat într'acest chip: ca să se

întoarcă pe urma pe unde au venit, să nu mai strice țara pe alt loc...»

«Atunci Craiul leșesc au dat semn de întors înapoi, de care semn toți erau bucuroși...; dar n'au mers pe calea ce venise, ci pe altă cale, pe unde era țara întregă, spre **Codrul Cozminului**... Văzînd Ștefan vodă că paguba ce se va face de oastea leșească țara nu o va putea răbda... și fiind înherbîntat de răsboi, socotind că are vreme de a-și răscumpăra strîmbătatea de pe ceta ce n'au călcat numai pacea cea veche... ci și jurămîntul și pacea ce legase atunci de curînd: — trimise înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului, să tae pădurea, să o întineze, ca să o poată porni să cază asupra oștii, dacă vor intra Leșii în pădure...»

Iar Ștefan cu boerii, curtenii, ostașii și țaranii săi se luă de sîrg pe urma Leșilor, și-î ajunse tocmai cînd cu toții pătrunseră în lăuntru Codrului, în care Moldovenii le pregătise mormîntul. Era în ziua sfîntului marelui mucenic Dimitrie. După ce «năruiră copacii cei întinați și le cuprinse coala ca cu o mreaje», — Moldovenii se aruncară din toate părțile în lăuntru codrului și măcelul începu pe toată linia. Cu setea răsbunării celei drepte brațele alor noștri învîrtiau săcurile cu turbare și gioagele lor improșcau năpraznic în capetele sumețe ale dușmanilor toropiți de această mînie a lui Dzeu ce acum venise asupra-le. Văzîndu-se săcerați ca spicile și zădărniciți la orî ce împotrivre, «perzînd puștile și lăsînd steagurile — pe care le-au adunat Ștefan vodă — cine încotro au putut, așa s'au risipit prin pădure» ca să scape de răsbunarea moldovenească. Dar moartea le eșia în față din tot locul, căci ai noștri erau pretutîndene. Și așa peri mai toată armia și șleahta (nobilimea) Craiului Albert. Acesta cu călăreții săi vru Dzeu să apuce a ieși din pădure, atunci cînd Moldovenii au ajuns în codru și ast-fel să poată scăpa dela o peire sigură. Vestea nemai pomenitei înfrîngerii străbătu ca fulgerul în Polonia, de unde grija de-ași mîntui Craiul făcu să se trimită grabnic în ajutor o oaste de călăreți din Mazovia. Ștefan trimise însă spre întîmpinarea lor pe Vornicul Boldur, care i risipi la 29 Octombrie într'o Duminecă la Leutești, lîngă Cernăuți. Craiul cu multă nevoie strecurîndu-se au ajuns la Nistru pe care-l trecea

acum îndărăt numai cu o mână de ostași, singura ce-i mai rămăsese din acea mare și frumoasă armie cu care venise să cucerească Moldova.

«Așa norocoște Dumnezeu — scrie Vornicul Ureche, comentînd rezultatul analog al unei alte lupte alui Ștefan, întimplată cu 20 de ani mai înainte la Baia — pre cei mîndri și falnici, pentru ca să arate lucrurile omenestii cît sunt de fragede și neadevurate; că Dumnezeu nu în mulți ci în puținii arată puterea sa, ca nime fără cale răsboaie să facă, că Dumnezeu celor mîndri se pune în potrivă.» Iar noi: așa au știut Romîni să plătească totdeauna acelor cari s'au ispitit nu numai cu gîndul, ci cu fapta să cerce a supune și cuceri țara lor; și așa vor plăti în vecii vecilor tuturor acelora, cari de-aici înainte se vor cerca a cuprinde pămînt și apă în moșia romînească: *căci sîngele apă nu se face!*

«După aceia — scrie mai departe pomenitul cronicar — dat-au Ștefan Vodă cuvînt la toată țara, oștenii să se strîngă la Hirălău, la ziua sf. Neculai. Și stringîndu-se în aceia zi cu toții . . . făcut-au ospăț tuturor boerilor și vitejilor săi și cu daruri scumpe i-au dăruit pe dișii. Și de acolo i-au slobozit de-au mers cine-și pe acasă, învățîndu-i pe toți, să dea laudă lui Dumnezeu pentru-că toate puterile sunt dela D-zeu cel de sus.» Iar tradiția povestește, că-n urma bătăliei din Codrul Cozminului Ștefan înjugă la pluguri pe toți Leșii căzuți prinși și ară cu ei o mare cîmpie pe care sămînînd ghindă crescău mai apoi o pădure mare, pe care poporul a numit-o *Dumbrava Roșie*, căci fusese stropită cu sînge leșesc . . .

Voevodul Moldovean nu-și încheiese însă cu totul socoteala cu Leșii prin zdrobirea și nimicirea lor în Codrul Cozminului. Căci nu așteptă decît sosirea veriî anului următor (1498) pentru că în fruntea ostașilor și glotașilor săi să întredin nou în Pocuția și astfel prin foc și sabie să înoiască și întărească stăpînirea Moldovei peste această țară.

Acum Albert craiul ceru pace dela Ștefan, care se lăsă înduplecat și i-o dădu: într'adevăr în 1499 se încheie legătură de pace între Moldova și Polonia, prin care Craiul se făgăduia:

să uite toate amărăciunile și pagubele suferite dela Ștefan; să nu îngăduie pe nici un dușman al Domnului Moldovenesc în crăia sa; amîndouă țările să se apere una pe alta la vreme de nevoie; să ajute pe Ștefan cînd Turcii se vor ridica împotriva-i precum și Ștefan va ajuta Creștinilor cînd aceștia se vor ridica în potriua Turcilor. Cît despre vechile cereri de jurăminte și supunere pe care Polonii le făceau mereu pe vremea lui Cazimir cătră Ștefan, de astădată cu nici un cuvînt nu se mai pomeneste. Peste puțin legară și ungerii pace cu Ștefan.

Împovorat de mulțimea anilor ce se adunase asupra-i și de osteneala luptelor mari și grele pe care le purtase, Marele voevod putea gusta acum în toată tichna întreaga mulțumire a păcii vrednice, pe care Dumnezeu și silințele lui o coborîse asupra țării; iar neamurile de țărani și razeși, cari i dăduse an de an miile și sutele de voinici cu care ciștigară cele 30 și mai bine de bătălii puteau și ei acum în sfîrșit să-și lucreze în toată voia și cu toată siguranța sumedeniile de ocini, cu care bunul lor Domn răsplătise în toate părțile țării vitejia și credința lor.

Era acum atîta pace și bine în țara Moldovei încît panegiristul zice: «*veacul cel de aur se reînoie*; plînsul și lacrămile erau numai pentru vrășmași, căci în zilele lui Ștefan strîmbătatea era înădușită și legată, dreptatea săracului cel bogat nu o putea înneca, cel puternic nu o putea călca, cel de neam nu o putea ponegri; departe de curtea lui toată minciuna era, pisma ferecată, înșelăciunea izgonită, strîmbătatea de istov împilată, dreptatea pe scaun împărăția, și nu ea lui, ci el ei supus și silitor era . . . » — Și-apoi încheie: «O vreme fericită! O stăpînire luminată! o țară norocită.»

«Iar pentru toate și preste toate acestea, din cele patru-zeci de lăcașuri sfinte pe care Ștefan le zidise ca mulțumită lui Dumnezeu de cîte ori pe vrășmași a împilat — neîncetat și în toate zilele mireasma rugilor ferbinți cătră Dzeu pentru mîntuitorii Moldovei se ridică. *Cît nu numai de isbînzile lui pămîntul sună, dar și de slujbele ce se făcea în bisericile sale răsună.*»

Numai cît «Ștefan Vodă, căruia și odichna altuia îi părea cu pagubă» necum a lui, — simțîn-